

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

En nyupptäckt keramikboplats i Roslagen

Bagge, Axel

Fornvännen 57-59

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1947_057

Ingår i: samla.raa.se

jämt. När Erik den heliges kvarlevor och skrin i Uppsala domkyrka i april 1946 under förste antikvarien Bengt Thordemans ledning underkastades en ingående vetenskaplig undersökning, var det liksom självklart att man skulle rådfråga dr Braun om några av de gåtfullaste problemen. Och i ett annat, alldeles aktuellt fall är det lika naturligt att dr Brauns medarbetarskap skall visa sig vara av den allra största betydelse. Det rör det stora praktrelikvarium — ett byte från trettioåriga kriget — som är Statens historiska museums först inventarieförda föremål och som hittills av forskningen benämnts »Goslar-relikvariet». Genom de utredningar som pater Braun ställt till undertecknads förfogande blir det nödvändigt att omdöpa det till »Bamberg-relikvariet». Men det stannar icke därvid. Dess roll som relikvarium kan nu fast förbindas med en den mest solenna kyrkliga högtid. Dess nära samband med den gamla tysk-romerska kejsarvärdigheten — vilket undertecknad i en preliminär uppsats i denna tidskrift för ett par år sedan skisserade — bekräftas på ett märkligt sätt. Och även en del stilhistoriska detaljobservationer bringas genom den braunska undersökningen åter in under diskussion. I trehundra år har detta märkliga relikvarium vårdats av svenska händer som en av den medeltida guldsmedskonstens förnämsta skapelser. Genom pater Brauns bidrag blir det möjligt att med stöd av dokument visa att det i år fyller 800 år. Att finna dylika fakta samlade på en museietikett torde, minst sagt, höra till ovanligheterna.

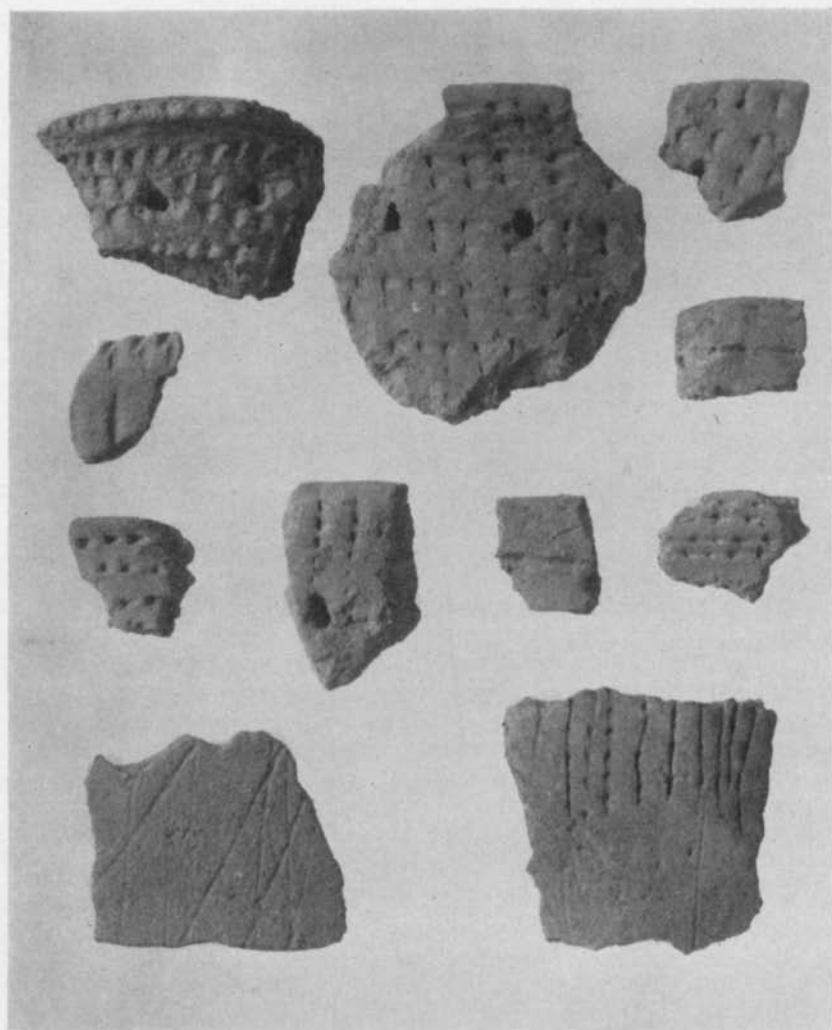
Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien kallade år 1937 dr Braun till sin korresponderande ledamot. Till nittioårsjubileet överlämnade Akademien en hyllningsadress framställd som ett ett-blads-tryck på Skansens gamla tryckeri och undertecknad av Kronprinsen och Riksantikvarien Martin Olsson. Dessutom sändes en i blått skinn med guldtryck utförd foliokapsel innehållande ett antal skrifter av svenska konsthistoriska forskare, vilka på detta sätt önskat visa sin uppskattning av jubilarens verksamhet och sin tacksamhet för hans intresse för våra konsthistoriska problem.

O. Källström

EN NYUPPTÄCKT KERAMIKBOPLATS I ROSLAGEN

Statens historiska museums fyndbestånd från sakkunniga boplatsundersökningar och mer tillfälliga insamlingar på sådana lokaler är utomordentligt stort och härrör från en mängd fyndplatser i landets alla landskap. Från vissa landsdelar äro dock ännu alltför fåtaliga dylika fynd kända. Från Roslagen exempelvis föreligger sedan gammalt blott en enda keramikboplats, nämligen den redan 1913 av Gustaf Hallström undersökta vid Återvall på Ingarön i Stockholms inre skärgård.

Under sommaren 1946 upptäckte emellertid skolflickan Britt Sevenius, Nydal, stenålderskeramikskärvor i några gamla grusgropar ca 75 m NO om

Prov på keramik från stenåldersboplatsen vid Lappdal i Österåkers sn. —
Potsherds from the dwelling place at Lappdal in Österåker, Uppland. ³/₅.

lägenheten Lappdal i Österåkers sn, Uppland, strax norr om Akersberga. Hon tillvaratog fynden och visade dem för sin lärare i skolan, som sedermera överlämnade dem till Statens historiska museum. Vid sakkunnig besiktning genom riksantikvarieämbetets försorg konstaterades, att här förelåg en stenåldersboplats, tillhörande den s. k. östsvenska boplatskulturen, med keramik som härrör från äldre gånggriftstid.

Endast ett 20-tal krukskärvor ha hittills tillvaratagits, alla av det fasta, stenkrossblandade gods och med den flackt S-formiga profilering, som karakteriserar det s. k. Säter II-skedets lervaror. En kantskärva visar intryck av ett kraftigt dubbeltrådigt snöre, andra visa olika slags kamstämpelintryck, vertikala linjesticksrader (>furchenstich>) ned över buken, vertikala dragna linjer, kryssande dragna linjer, gropar etc. Två obearbetade avslag av sydvästskånsk flinta hittades också (Inv.nr 23595).

Härmed var Roslagens andra boplatzlokal av denna s. k. östsvenska typ upptäckt. Den blir säkerligen icke den sista. Sådana fyndplatser måste finnas dussinvis på lämplig höjd över havet (ca 25—30 m) runt om i den småkuperade kustrensa, som nu kallas Roslagen, och som under yngre stenåldern var en enda oöverskådlig skärgård av större och mindre öar, holmar och skär. Riksantikvarieämbetet ämnar vid tillfälle mera ingående undersöka Lappdalsboplatsen.

Axel Bagge

KIELS MUSEUM UNDER OCH EFTER KRIGET

Om de för nordisk fornforskning så viktiga samlingarna i Kiel har prof. G. Schwantes i december 1946 meddelat följande. Själva museibygnaden är urbränd ned till de djupaste källarutrymmena. Härvid förstördes innehållet i ett par arbetsrum, utländska tidskrifter efter 1930, en paleolitisk studiesamling och ett stort antal prof. S. tillhöriga fotografier. Ett par veckor tidigare hade emellertid runstenarna bortförts. De smärre fynden hade förts till flera olika ställen i Schleswig-Holstein, slott o. s. v., alltså ej längre bort, till tomma saltgruvor e. dyl., som man tyvärr gjort på andra håll. Fördenskull kunde museets tjänstemän vara tillstades, när de engelska trupperna anlände, och fästa officerarnas uppmärksamhet på sakernas betydelse. De lyckades även över allt ernå skydd för depåerna. Sälunda är hela beståndet räddat — även Nydambåten, som naturligtvis krävt ett oerhört arbete. Den inbyggdes i en kraftig träställning, vars statiska beräkning ensam kostade 2 000 Rmk. För att få ut den revs en av museets sidomurar. På flera transportvagnar fördes båten så till hamnen och placerades på en järnpråm, som släpades till Möllner See. Där låg båten, inbyggd så att den fullständigt skyddats mot väta, ända tills den några veckor före brevetts avsändande bragtes till Slesvig, dit också de övriga samlingarna förts i sina lärar. Man hade fått löfte om lokaler för uppackning i slottet Gottorp från den 1 december 1946, men detta löfte återtogs plötsligt, när de där boende letterna ej kunnat få annat kvarter. Då föremålen delvis förvarats i fuktiga källarum, äro de naturligtvis starkt angripna och kräva snar tillsyn. Prof. Schwantes hyser allttjämt hopp om att nödigt utrymme i slottet Gottorp snart skall kunna upplåtas.

S. L.